

Josep M. Puchades i Benito: El mecenatge d'un geògraf

Enric BERTRAN i GONZÀLEZ

Josep M. Puchades fou un membre força rellevant de la Societat Catalana de Geografia en els difícils anys de la represa cultural, quan la Societat, després d'un llarg període de vida catacumbal, començava a recuperar la projecció pública que li pertocava; actualment, Josep M. Puchades és, per dissort, un dels nostres socis més oblidats, a causa, potser, d'una mort prematura, esdevinguda sobtadament el 1982, del fet de no formar part mai de la junta de Govern de la Societat i de la manca d'algun treball que fes la seva semblança científica o inventariés, si més no, les conferències que pronuncià, els seus articles dispersos en diverses publicacions i els mapes que traçà, en bona part exhaurits.

Josep M. Puchades nasqué a Granollers el 1913, ciutat on realitzà els seus estudis primaris i on es desvetllà el seu interès per la geografia. Aquesta afecció el menà a col·laborar amb Pau Vila, del qual esdevingué un amic personal, en els treballs de la Ponència per a la Divisió Territorial de Catalunya. Després de la Guerra Civil, es llicencià com a enginyer industrial per la Universitat de Barcelona, on es doctorà el 1965. Josep M. Puchades començà, en acabar els estudis universitaris, una gran diversitat d'activitats professionals, l'èxit econòmic de les quals li permeté, posteriorment, de poder exercir el mecenatge en el camp editorial i a la Societat Catalana de Geografia.

Com a enginyer, combinà la docència a la Universitat Politècnica de Barcelona amb la gestió en l'àmbit del planejament territorial. En aquest darrer camp, cal destacar la seva participació, sota la direcció de l'arquitecte Manuel Baldrich i Tibau, en la Comisión Provincial de Urbanismo, Arquitectura y Vivienda de Barcelona, que redactà, el 1959, el *Plan de Ordenación de la Provincia de Barcelona*, on es proposà una estructura comarcal que reproduïa les demarcacions del 1936; i, també, la seva participació en l'Equip Director de la Comissió Tècnica de Revisió del Pla Comarcal, que, el 1966, enllestí el *Pla Director de l'Àrea Metropolitana de Barcelona*.

Com a cartògraf i editor, Josep M. Puchades donà un gran impuls a les editorials Alpina i Montblanc, de la darrera de les quals era, a més, l'amo: aixecà o publicà mapes, edità guies i llibres de caire geogràfic o excursionista. No obstant això, el que més reconeixement com a cartògraf li proporcionà fou la direcció del Servei Cartogràfic de la Diputació de Barcelona, càrrec que exercí des del 1958 fins a la seva jubilació el 1978. Sota la direcció de Josep M. Puchades, el 1974, s'edità el *Mapa de Catalunya* a escala 1:200.000, concebut com l'actualització del que, el 1936, féu la Generalitat de Catalunya; fins el 1982, aquest mapa de Catalunya fou l'únic amb caràcter oficial. Val a dir, finalment, que Josep M. Puchades, com a director del Servei Cartogràfic de la Diputació de Barcelona, arribà a crear escola, alguns dels deixebles de la qual són avui a l'Institut Cartogràfic de Catalunya.

Amb el retorn de l'exili de Pau Vila el 1961, Josep M. Puchades, que hi mantenía una ferma amistat, esdevingué un membre molt actiu de la Societat Catalana de Geografia; hi pronuncià diverses conferències,¹ moltes d'elles relacionades amb la cartografia, i dirigí, durant força temps, visites de socis al Servei Cartogràfic de la Diputació de Barcelona. Tanmateix, el que féu Josep M. Puchades més creditor de reconeixement per part de la Societat Catalana de Geografia, fou la fundació, direcció i manteniment de la «*Revista Catalana de Geografia*», òrgan d'expressió de la Societat que, com a tal, cal considerar el precedent immediat de «*Treballs de la S.C de Geografia*».

Lluís Solé i Sabarís mai no es cansava de repetir una frase punyent: «una Societat que no publica és una Societat morta». Això no obstant, les dificultats polítiques i econòmiques derivades d'una actuació clandestina i la pròpia manca de recursos de la Societat havien impedit, durant massa anys, de poder fer una publicació periòdica. Josep M. Puchades, conscient de la important mancança que significava que els geògrafs no comptessin amb cap revista especialitzada escrita en català, volgué dotar la Societat Catalana de Geografia d'un òrgan d'expressió, on els universitaris, professors i estudiants, els professionals de l'administració o els afeccionats, autodidactes i excursionistes, poguessin publicar els seus treballs i trobar alhora la més diversa informació de caire geogràfic. Per això, Josep M. Puchades esdevingué editor i mecenes de la «*Revista Catalana de Geografia*»,² publicació de periodicitat trimestral, que arribà als divuit números, en vuit volums, fins que desaparegué el 1982, any en què la seva mort deixà la Societat temporalment òrfena de publicacions.

A la «*Revista Catalana de Geografia*», hi ha part de la producció escrita de Josep M. Puchades com a geògraf. Cal destacar-hi la «*Toponímia del planejament Territorial de Catalunya*»³ i el «*Resum dels materials necessaris per a l'estudi de la monografia geogràfica d'un municipi de Catalunya*».⁴ Així mateix, hi publicà nombroses ressenyes sobre llibres de geografia, hi féu un inventari de la bibliografia geogràfica dels Països Catalans de l'any 1977⁵ i hi destrià els articles referits al món físic i humà de Catalunya, País Valencià i Illes Balears i Pitiüses, apareguts durant els anys 1980 i 1981⁶ en diverses revistes geogràfiques d'arreu de l'estat espanyol.

El primer Congrés Català de Geografia és una immillorable i indefugible ocasió per recordar Josep M. Puchades i divulgar la seva activitat a la Societat Catalana de Geografia i la seva preocupació per la geografia, disciplina en què no estava titulat, però en la qual destacà en virtut de la seva preparació científica com enginyer i cartògraf i de la seva constant inquietud autodidacta. És amb aquesta intenció que es reedita, en aquest número especial de «*Treballs de la Societat Catalana de Geografia*», «*Contribució a la divisió territorial de Catalunya: les rodalies*», article que Josep M. Puchades publicà al setmanari «*Torelló*».⁷ En aquest article, que és fruit de les preocupacions territorials de l'autor i de la seva vinculació a la vila de Torelló, a la qual havia dedicat ja algun altre article⁸ i almenys una conferència,⁹ Josep M. Puchades proposà el reconeixement de la rodalia com a entitat intermitja entre el municipi i la comarca, per assolir el major grau d'eficàcia administrativa i tècnica. En aquest sentit, Josep M. Puchades, coneixedor del paper aglutinant i organitzador de diverses poblacions de la comarca d'Osona, arribà a delimitar-ne unes àrees, que anomenà rodalies, a les quals recomanà de donar un reconeixement més ampli que el de les mancomunitats de municipis. Val a dir que aquestes demarcacions són força coincidents amb les municipals delimitades, posteriorment, per Lluís Casassas i Joaquin Clusa en el seu treball sobre l'organització territorial de Catalunya.¹⁰

Notes

- ¹ Vegi's «*Treballs de la S.C de Geografia*», núm. 19. ps. 81-100.
- ² «*Revista Catalana de Geografia*». Editorial Montblanc-Martin. 5 volums. Barcelona, 1978-1982.
- ³ núm. 2. 1978. ps. 229-288.
- ⁴ núm. 5-8. 1979. ps 5-18.
- ⁵ núm. 3. 1989. ps 534-537.
- ⁶ núm.17. 1982. ps 119-124.
- ⁷ «*Torelló*», Agost, 1978.
- ⁸ «*La industrialització a Torelló*», a «*Miscel·lània Pau Vila*». Societat Catalana de Geografia. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 1975. ps. 529-542.
- ⁹ «*La industrialització de la vall de Torelló*», pronunciada a la Societat Catalana de Geografia, el 4 de febrer de 1971.
- ¹⁰ Vegi's Casassas, Lluís i Clusa Joaquim: «*L'organització territorial de Catalunya*». Publicacions de la Fundació Jaume Bofill. Barcelona, 1981. ps. 188-288.